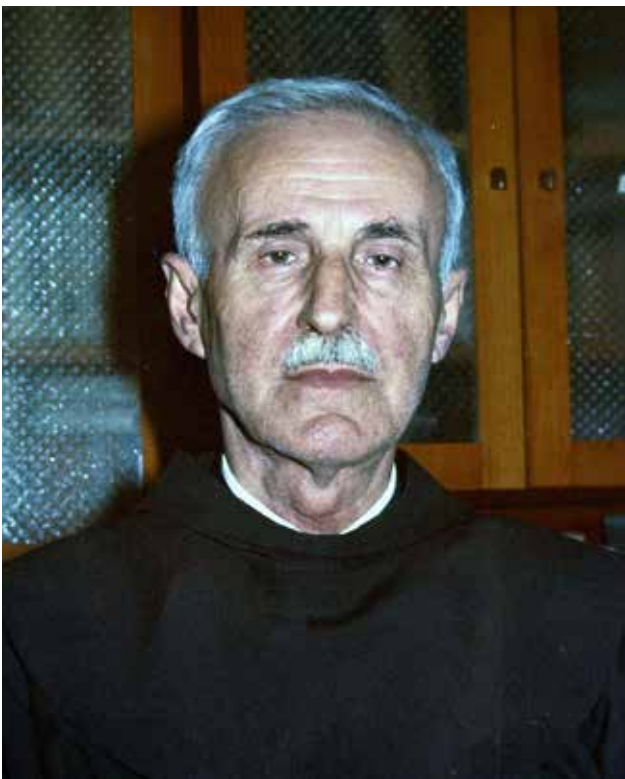

Uspio je izmaći jugokomunističkom pokolju na Širokom Brijegu

FRA DIDAK BURIĆ (1898. – 1974.)

Bio je vrstan profesor i znanstvenik

► Piše: fra Ante Marić

Fra Didak je jedan od profesora Franjevačke klasične gimnazije na Širokom Brijegu koji se nalazio na zadnjem popisu profesorskoga zbora školske god. 1943./44. Svim je slučajno izmakao krvavu pokolju fratara na Širokom Brijegu što su ga počinili jugokomunisti 7. veljače 1945.

Fra Didak se rodio 20. ožujka 1898. u Turiji, župa sv. Ivana Krstitelja u Konjicu. Dan poslije, 21. ožujka, krstio ga je kapelan fra Jozo Bencun. Krsno mu je ime Stojan.¹ Roditelji su mu Ivan i Iva, r. Božić iz Bijele. Kum mu je na krštenju bio Mate Petrović iz Orahovice.² U Konjicu je do 1912. završio pučku školu.

U Gimnaziji na Širokom Brijegu

Nakon završene pučke škole Stojan se Burić javio u fratre te na Širokom Brijegu uspješno položio prijamni ispit. O tome svjedoči arhiv Provincije koji čuva popis »dječaka primljenih za učenike u gimnaziji na Širokom Brijegu kao kandidate za franjevački red« od 5. srpnja 1912. (SP, sv. 39., f. 371.). Iz Konjica je u I. razred gimnazije primljen Burić Stojan Ivanov rođen 20. ožujka 1898.³ Prvi je razred pohađao školske god. 1912./13. Iz tog je doba očuvana fotografija svih sjemeništaraca s mestrom fra Bernardinom Smoljanom na kojoj je i Stojan fra Didak Burić kao đak 1. razreda gimnazije.

Stojan je 1913./14. u drugom razredu gimnazije.⁴ Školske god. 1914./15. nalazi se u trećem razredu: »IN TERTIA CLASSE Artuković Honorius, Burić Stanislaus, Dumandžić Josephus, Herceg-Tonić Stephanus, Ivančić Joannes, Jukić Joannes, Kordić Franciscus, Kosir Stanislaus, Mišetić Stephanus, Sopta Didacus.«⁵ Stojanovo ćemo ime pronaći ponovo tek u 7. razredu, sada već kao zavjetovana bogoslova s imenom fra Didak i to zahvaljujući Prvom gimnazijskom izvješću:

¹ U nekim drugim dokumentima tijekom školovanja stoji mu ime Stanko (Stanislaus!), Stjepan. U Matici krštenih čitko stoji »Stojan«, te se toga valja i držati.

² Matica krštenih sv. III. (god. 1. 1. 1893. – 12. 2. 1899.), str. 156., br. 44.

³ Fra Ante Marić, *Franjevačka klasična gimnazija na Širokom Brijegu*, I., Franjevačka knjižnica, Mostar, 2011., str. 328.

⁴ *Isto*, str. 342. Popis je cijelog razreda na latinskom jeziku: IN SECUNDA CLASSE: Burić Stanislaus, Dumandžić Josephus, Herceg Stephanus, Ivančić Johannes, Jukić Johannes, Kordić Franciscus, Kosir Stanislaus, Sopta Didacus, Mišetić Stephanus.

⁵ *Isto*, str. 358.

Kao đak školske god. 1912./13. (označen krugom)

»VII. RAZRED:

Unutarnji:

1. Artuković fra Domagoj iz Klobuka
2. Burić fra Didak iz Turije
3. Ćorić fra Božidar iz Lipna
4. Jelavić fra Bono iz Veljaka
5. Kosir fra Venceslav iz Uzarića
6. Leko fra Joakim iz Tihaljine
7. Luburić fra Slavko iz Rašljana
8. Mandurić fra Zvonimir iz Čitluka
9. Martić fra Živko iz Rastovače
10. Mikulić fra Vojislav iz Kočerina
11. Musa fra Trpimir iz Hrasna
12. Petric fra Svetozar iz Vinjana
13. Raspudić fra Bruno iz Lipna
14. Vidačković fra Mutimir iz Bjelimića

Vanjski:

15. Milković Milan sa Širokog Brijega

Umro:

1. Luburić fra Dobroslav iz Studenaca.⁶

U školskoj god. 1919./20. fra Didak je 8. razred gimnazije: »Artuković fra Domagoj iz Klobuka, Burić fra Didak iz Turije, Ćorić fra Božidar iz Lipna, Jelavić fra Bono iz Veljaka, Kosir fra Venceslav iz Uzarića, Leko fra Joakim iz Tihaljine, Luburić fra Slavko iz Rašljana, Mandurić fra Zvonimir iz Čitluka, Martić fra Živko iz Rastovače, Mikulić fra Vojislav iz Kočerina, Musa fra Trpimir iz Hrasna, Petrić fra Svetozar iz Vinjana, Raspudić fra Bruno iz Lipna, Vidačković fra Mutimir iz Bjelimića.«⁷

Te je godine fra Didak imao i maturu. Maturski su pismeni ispiti 27. i 28. svibnja 1920., a usmeni 31. svibnja do 1. lipnja 1920. Fra Didak je s uspjehom položio maturu i postao zreo s većinom glasova ispitne komisije.⁸ Ljetopis je Franjevačke klasične gimnazije na Širokom Brijegu o tome zapamtio: »Dana 31. (svibnja 1920., m. o.) u 7½ sati sjednica komisije. Svi su đaci pripušteni na maturu. U 8 sati počela matura. Prije podne su ispitivani: Ćorić, Burić i Jelavić. Prva su dvojica proglašena zrelima većinom glasova, treći jednoglasno. – Iza podne: Kosir, Leko, Luburić. Kosir jednoglasno, Leko s odlikom, Luburić većinom glasova.«⁹

Novicijati

Nakon završena 6. razreda gimnazije, Stojan Burić sa svojim kolegama sjemeništarcima na Humcu stupa u franjevački red i oblači habit. »Dana 10. 5. 1916. fra David Nevistić, gvardijan obukao je slijedeće kandidate: (...) 11. Stanko Burić, sin Ivana i Ive r. Božić, rođen u Turiji 20. 3. 1898. – fra Natko (Didak). Krstio ga je fra Jozo Bencun, kapelan. (...) Meštar je bio fra Luka Begić.«¹⁰ S fra Didakom su se još obukli: fra Domagoj (Andrija) Artuković, fra Bono (Ante) Jelavić, fra Dobroslav (Jure) Luburić, fra Slavko (Martin) Luburić, fra Zvonko (Ivan) Mandurić, fra Vojislav (Mate) Mikulić, fra Trpimir (Grgo) Musa, fra Svetozar (Danijel) Petric, fra Mutimir (Jakov) Vidačković i fra Milivoj (Marko) Bebek.

Studij bogoslovije

Fra Didak je studij bogoslovije započeo u Mostaru, a završio u Francuskoj. »Burić, fra Didak upisan je u Katalogu Franjevačke teologije u Mostaru školske 1920/21. god. i tada je završio prvu godinu studija teologije. Pod školskom god. 1922/23. naknadno je upisano: Burić fra Didak sem V.-VIII. slušao i položio u Institute Catholique u Parizu. Sem III. – IV. slušao i završio u Lille. Licencijati položio u Parizu, diploma od 28. VI. 1924. Ovaj Rektorat priznao mu je licencijati kao diplomski ispit i nostrificirao ga. Mostar, 17. IX. 1941. R. Šilić i pečat / LC. 1., br. 117/.«¹¹

⁶ Fra Ante Marić, *Franjevačka klasična gimnazija na Širokom Brijegu*, II., Franjevačka knjižnica, Mostar, 2011., str.11.

⁷ *Isto*, str. 30

⁸ *Isto*, str. 31.

⁹ *Isto*, str. 48. (Ljetopis Franjevačke klasične gimnazije na Širokom Brijegu 1919. – 1935., školska god. 1919./20., str. 1. – 11.)

¹⁰ Fra Robert Jolić, *Novicijati hercegovačkih franjevaca*, Franjevačka knjižnica, Mostar, 2009., str. 146. – 147.

¹¹ Pavao Knezović, *Studij bogoslovije u Hercegovačkoj franjevačkoj provinciji 1860. – 1945.*, Franjevačka knjižnica, Mostar, 2012., str. 827.

¹² Fra Ante Marić, *Franjevačka klasična gimnazija na Širokom Brijegu*, II., str. 48.

Vječni zavjeti i svećenički red

Fra Didak je vječne zavjete položio 10. lipnja 1920. na Širokom Brijegu u ruke provincijala fra Didaka Buntića. O tome svjedoči i Ljetopis franjevačke klasične gimnazije na Širokom Brijegu: »Dana 10. (lipnja 1920., m. o.) bila je sjednica profesora za ocjenjivanje đaka. Istoga dana došao v. č. O. provincijal Buntić iz Mostara, da obavi profesiju klerika. Istoga dana zaključno predavanje.«¹² Za svećenika je zaređen u Lilleu 12. kolovoza 1923.

Fra Didak Burić, profesor Franjevačke klasične gimnazije na Širokom Brijegu

Nakon što je svršio studije u Francuskoj i 28. lipnja 1924. diplomirao, fra Didak se vratio u Provinciju. Na proljetnom zasjedanju Uprave Provincije u Mostaru 26. travnja 1924. raspoređen je za profesora i odgojitelja u Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji na Širokom Brijegu. O tome svjedoči Ljetopis Gimnazije: »Dana 26. (travnja 1924., m. o.) u Mostaru bijaše pročitana promjena. Postade klerički prefekt o. Darinko Brkić, ali se poslije zahvali. Zrno i Paponja ići će na univerzu. Dolaze kao profesori: Vidačković, Martić, Raspudić, Burić. Burić secundus praefectus u sjemeništu, a Martić u Konviktu. Majić nadglednik nove gradnje.«¹³

Fra Didak je došao krajem školske god. 1923./24. na Široki Brijeg, što je razvidno iz rasporeda osoblja i popisa profesorskoga zbora u toj godini: »Prema toj *Tabuli* profesorski zbor čine:

- fra Mato dr. Čuturić, ravnatelj gimnazije i profesor
- fra Pavo Dragičević, profesor
- fra Bonifacije Majić, profesor, prefekt u vanjskih đaka i voditelj gradnje nove gimnazijske zgrade
- fra Nikola Ivanković, profesor
- fra Martin Sopta, profesor
- fra Augustin Zubac, profesor
- fra Krešimir Pandžić, profesor i knjižničar
- fra Oto Knezović, profesor i prvi meštar klerika
- fra Viktor Nuić, profesor i prvi meštar sjemeništaraca
- fra Tadija Leko, profesor, učitelj pjevanja

- fra Krsto Kraljević, profesor
- fra David Zrno, profesor
- fra Darinko Brkić, profesor, drugi meštar klerika
- fra Fabijan Paponja, profesor
- fra Živko Martić, profesor i drugi meštar vanjskih đaka
- fra Bruno Raspudić, profesor
- fra Mutimir Vidačković, profesor
- fra Didak Burić, profesor i drugi meštar sjemeništaraca
- fra Žarko Pehar, gimnazijski prokurator.«¹⁴

Ljetopis navodi i točan nadnevak njegova dolaska u gimnaziju: »Dana 7. (listopada 1924., m. o.) dogje iz Pariza o. Didak Burić. Dana 8. počeo predavati o. Burić.«¹⁵

Bilo je to vrijeme velikoga slavlja na Širokom Brijegu i u cijeloj Hercegovini. Kongres je Trečara i polaganje temeljnoga kamena novoj gimnazijskoj zgradi na Širokom Brijegu. Upravo ovim slavljinama započinje, kako će se vidjeti, dugogodišnji fra Didakov boravak i djelovanje na Širokom Bri-

jegu.

Fra Didak je u sastavu profesorskoga zbora i sljedeće 1924./25. školske god. U prigodi jedne od gimnazijskih inspekcija o njem u svom pismenom izvješću inspektor Jovan Vasić 26. travnja 1925. piše: »Nast. Burić (fra Didak Burić, m.o.), mlad, miran, simpatičan, lepo je radio u 2. r. francuski. Bilo je tu konverzacije, koja je uspješno i glatko tekla, čitanja, prevaganja i gramatike, koja treba da se spoji sa kratkim rečenicama u konverzaciji: tako se uzme jedna kraća rečenica u jesnom, upitnom, niječnom i niječno-upitnom obliku...«¹⁶

Na temelju *Tabule* od 23. travnja 1926. fra Didak je član profesorskoga zbora, drugi meštar klerika i pomoćnik ravnatelja gradnje nove gimnazijske zgrade.¹⁷ Tijekom školske god. 1925./26. fra Didak se već ustalio u profesorskom zboru. Iz jednoga popisa profesora iz te godine saznajemo da je: »O. Didak Burić, predmetni učitelj, služi 2 godine, francuski, II. – VIII. francuski, 23 sata tjedno.«¹⁸ Fra Didak sve življe i jače ulazi u sve pore gimnazijskoga školskoga i odgojnoga bića. Tako je kao mladi profesor postao članom ispitnoga odbora pri polaganju maturalnih ispita. Viši tečajni ispit školske god. 1925./26 je u sljedećem sastavu:

¹³ *Isto*, str. 124. (Ljetopis franjevačke klasične gimnazije na Širokom Brijegu 1919. – 1935., školska god. 1923./24., str. 36. – 53.)

¹⁴ *Isto*, str. 108.

¹⁵ *Isto*, str. 169. (Ljetopis Franjevačke klasične gimnazije na Širokom Brijegu 1919. – 1935., školska god. 1924./5., str. 53. – 60.)

¹⁶ *Isto*, str. 147.

¹⁷ *Isto*, str. 179.

¹⁸ *Isto*, str. 187.

»A. Tečajni ispiti.

Viši tečajni ispit

Ispitni odbor:

– predsjednik: ministarski izaslanik Lazar Kondić

– potpredsjednik, dr. Mate Čuturić, ravnatelj gimnazije.

Članovi ispitnog povjerenstva:

za srpski jezik s književnošću, dr. Oto Knezović

za francuski jezik, Didak Burić

za latinski jezik, dr. Krešimir Pandžić

za matematiku, prof. Martin Soptić

za povijest (narodnu i opću), prof. Pavle Dragičević.¹⁹

Osim toga postao je predsjednikom Marijine Kongregacije i duhovnikom đaka. »Dana 6. (ožujka, 1925. m. o.) provede izbor starješinstvo Marijine Kongregacije kod eksternista o. Burić i Kr. Pandžić. Na prijedlog direkcije biskup imenovao za duhovnika o. Burića.«²⁰ Školske god. 1926./27. fra Didak je predavao francuski II. i III. razredu po četiri sata tjedno, a od IV. – VIII. po tri sata tjedno, ukupno 23 sata.²¹

Iz ovoga razdoblja fra Didakova rada na Gimnaziji imamo još jedno inspektorsko izvješće koje ga spominje. Nakon uvida u prosvjetno-pedagoški rad širokobriješke gimnazije, prosvjetni inspektor Dušan Taminđić podnio je izvješće Ministarstvu prosvjete, Odjelu za srednju nastavu u Beogradu. Izvješće je pisano ćirilicom na srpskom jeziku:

»Pregled rada u Franjevačkoj gimnaziji na Širokom Brijegu početkom januara 1927. god. (...)

G. fra Didak Burić. U VI. r. na francuskom času preveden je s uspehom članak iz Adamovićeve Čitanke: *Ambition tardire*. Nastavnik je tražio da đak po pročitavanju i prevodu svog odseka ispričava sadržaj svojim rečima. Upalo mi je u oči da nastavnik dobro vlada francuskim jezikom i da mu je akcenat pravilan. Nastavnik radi s voljom po principu direktnog metoda te ima uspeha.«²²

Fra Didak je u ispitnom odboru i školske god. 1926./27. na ispitu zrelosti.

Poslijediplomski studij

»Početkom prosinca, 6. XII., (ur. br. 154.) uprava gimnazije predlaže Provincijalatu "da imenuje za duhovnika Marijine Kongregacije gjaka eksternista o. dr. Svetozara Petrića mjesto o. D. Burića koji je u Krakovu" ...«²³ To potvrđuje da je fra Didak pošao na poslijediplomski studij u Poljsku u Krakov. Studij mu je trajao 1927. – 1931. »Na poslijediplomskom studiju iz slavistike bio je u Krakovu i Lawowu (1927. – 1931.), gdje je tri godine ujedno bio i lektor²⁴ hrvatsko-srpskog jezika. Doktorirao je u Lawowu 16. studenoga 1931., a profesorski je ispit položio u Zagrebu 7. prosinca 1937.«

Ponovno profesor i odgojitelj na Širokom Brijegu

Nakon svršetka svoga poslijediplomskoga studija fra Didak se opet vraća za profesora na Široki Brijeg. »... na kapitularnom zasjedanju 17. i 18. travnja 1931. starješinstvo u profesorsku službu vraća o. fra Matu dr. Čuturu, koji je službovao u Drinovcima, te iz Lavova dovodi fra Didaka Burića, apsolutenta filozofskog fakulteta.«²⁵ Prema izvješću za školsku god. 1931./32. fra Didak je ponovno u profesorskom zboru. On je još uvijek suplent, dakle bez položenog profesorskog ispita u Jugoslaviji. U gimnaziji predaje srpski i hrvatski jezik i jugoslavensku književnost, francuski jezik i francusku književnost. U školi je djelatna tri godine i sedam mjeseci. Tjedno ima 18 sati i to: 4 sata srpskog i hrvatskog jezika u III. r., 5 sati latinskoga u II. r., te po 3 sata francuskoga jezika u I. a, I. b te III. razredu. Razrednik je II. razredu.

Od 10. rujna do 3. studenoga 1931. umjesto njega je u gimnaziji predavao predmetni učitelj fra Marko Dragičević.²⁶ O tome svjedoči i gimnazijski *Ljetopis*: »1/XI. (u nedjelju) na Sve Svete (1931., m. o.) otišao preko Posušja i Splita na studij u Švicarsku fra Marko Dragičević, u Fribourg. Od 3. 11. do dolaska fra Didaka Burića njegove satove preuzeli razni profesori, raspored se čitavi nešto izmjenio.«²⁷ Ubrzo se vraća i fra Didak iz Lawowa pa u

Odlazi 1927. na studij slavistike u Poljsku. Počinje pisati znanstvene radove i oduševljava svojim znanjem i sposobnostima. Naravno, kasnije ponovno preuzima profesuru na Širokom Brijegu.

¹⁹ *Isto*, str. 189.

²⁰ *Isto*, str. 202. (Ljetopis franjevačke klasične gimnazije na Širokom Brijegu 1919. – 1935., školska god. 1925./26., str. 60. – 66.

²¹ *Usp.*, *Isto*, str. 223.

²² *Isto*, str. 230.

²³ *Isto*, str. 264.

²⁴ Fra Robert Jolić, *Leksikon hercegovačkih franjevaca*, Franjevačka knjižnica, Mostar, 2011., str. 90.

²⁵ Fra Ante Marić, *Franjevačka klasična gimnazija na Širokom Brijegu*, II., str. 479.

²⁶ *Usp.*, *Isto*, str. 522. (Četvrti izvještaj za školsku god. 1931/32., Franjevačka klasična gimnazija s pravom javnosti na Širokom Brijegu, str. 4. – 5.)

Ljetopisu stoji: »5/XII. (1931., m. o.) u subotu vratio se sa sveučilišta u Lavovu dr fra Didak Burić. Počeo predavati i preuzeo predmete i satove fra Marka Dragičevića dne 9. 12. 1931.«²⁸

Sljedeće školske god. 1932./33. fra Didak ima 19 sati tjedno. Predaje pod a) srpski i hrvatski jezik u jugoslaven-sku književnost, a pod b) francuski jezik s književnošću. Hrvatski jezik po 4 sata predaje II., III., IV. i VI. razredu te francuski jezik 3 sata u IV. razredu.²⁹

Školske god. 1933./34. fra Didak je razrednik III. razredu i već šest godina djeluje kao gimnazijski profesor koji predaje iste predmete: po 4 sata srpskog i hrvatskog jezika u III., IV., V. i VI. razredu te 3 sata francuskoga jezika u IV. razredu. Tjedno ukupno 19 sati.³⁰

Vrlo je zanimljiva crtica gimnazijskoga *Ljetopisa* koju donosi za tu školsku god.: »10/X. (1933., m. o.) Po podne došao na Široki Brijeg preko Mostara sveuč. profe. iz Krakova Lehr – Splavinjski, bivši prof. fra Didaka Burića u Lavovu. Ovdje pisao predavanja o poljskom jeziku što ih je imao držati u Beogradu.

Otišao s Brijega 20/X u petak, otpratio ga do Mostara fra Didak Burić. Pozitivan katolik. Prijazan i jednostavan, radin.«³¹

U školskoj god. 1934./35. fra Didak predaje hrvatski, srpski i francuski jezik. Njegov je raspored po danima bio sljedeći: ponedjeljak, 1. sat hrvatski u III. r., 2. sat francuski u III. r., 3. sat hrvatski u VI. r., 4. sat francuski IV. r.; utorak, 1. sat hrvatski u VII. r., 2. sat hrvatski u IV. r.; srijeda, 1. sat hrvatski u IV. r., 2. sat francuski u IV. r., 3. sat hrvatski u VI. r.; četvrtak, 1. sat hrvatski u IV. r., 2. sat francuski u IV. r.; petak, 1. sat hrvatski u VII. r., 2. sat francuski u IV. r., 3. sat hrvatski u VI. r.; subota, 1. sat hrvatski u IV. r., 2. sat hrvatski u VI. r., 3. sat francuski u III. r., 4. sat hrvatski u VIII. r. Ukupno je tjedno imao 18 sati. Razrednik je bio IV. razredu.³² Te 1934./35. školske god. ministarski je izaslanik ispunio nastavnički list svim profesorima pa tako i fra Didaku Buriću. I tu stoji: »O. fra Didak dr. Burić, suplent, a/ srpski i hrvatski jezik s književnošću i b/ francuski jezik. Publicira sada u Krakovu: 1. Hrvatskosrpsko-poljski

rječnik I. Dio i 2. Hrvatskosrpska gramatika na poljskom jeziku. Suraduje u poljskim časopisima. Dobio odobrenje da nastavlja Sn. br. 39701 od 23/I 1935. Razredni je starješina IV. razredu. Predaje 6 godina.«³³

Školske god. 1935./36. fra Didak predaje samo hrvatski jezik u III., IV., V. i VI. razredu po četiri sata. Tjedno ima 16 sati.³⁴

Školske god. 1936./37. fra Didak predaje hrvatski jezik u I. a i I. b razredu po pet sati i IV. i VI. razredu po četiri sata. Tjedno ukupno 18 sati.³⁵

Školske god. 1937./38. fra Didak predaje hrvatski I. a i I. b po pet sati, a IV. i VI. razredu po četiri sata. Tjedno ukupno 18 sati. Te godine stoji u gimnazijskom *Ljetopisu* sljedeće: »7 XII (1937., m. o.) Dr fra Didak Burić položio je profesorski ispit na zagrebačkom sveučilištu.«³⁶ Time je fra Didak konačno postigao titulu profesora, iako je to praktično već postao polaganjem ispita u Lawowu. Jugoslavenske su vlasti nerado nostrificirale diplome širokobrijeških profesora koji su izreda titule doktora znanosti stjecali na prestižnim europskim učilištima. Ovim polaganjem i nostrifikacijom u Zagrebu bile su i vlasti na to primorane, pa tako stoji u *Ljetopisu*: »5 V (1938., m. o.) Min. prosvjete II br. 13521 imenovalo je Dra fra Didaka Burića profesorom gimnazije.«³⁷

Školske god. 1938./39. fra Didak Burić imao je ovakav radni tjedan u Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji na Širokom Brijegu: ponedjeljak, 1. sat francuski u II. a r., 2. sat hrvatski u VII. r., 4. sat hrvatski u III. r., 5. sat hrvatski u IV. r.; utorak, 3. sat hrvatski u I. a r., 4. sat hrvatski u IV. r., 5. sat hrvatski u VI. r.; srijeda, 1. sat francuski u II. a r., 2. sat hrvatski u VII. r., 3. sat hrvatski u I. a r.; četvrtak, 1. sat hrvatski u I. a r., 2. sat hrvatski u VII. r., 3. sat hrvatski u IV. r., 4. sat hrvatski u VI. r.; petak, 1. sat francuski u II. a r., 2. sat hrvatski u I. a r., 3. sat hrvatski u VI. r.; subota, 1. sat hrvatski u VII. r., 2. sat hrvatski u I. a r., 3. sat hrvatski u IV. r. Tjedno je fra Didak te godine imao 20 sati.³⁸ K tomu je imao još jedan sat seminaru u VII. r.

U školskoj god. 1939./40. fra Didak je predavao hrvatski II. b, III., IV. i VII. razredu po četiri sata i seminar

²⁷ *Isto*, str. 546.

²⁸ *Isto*, str. 546. (Ljetopis Franjevačke klasične gimnazije na Širokom Brijegu 1919. – 1935., školska god. 1931/32., str. 116. – 131.)

²⁹ *Usp.*, *Isto*, str. 564.

³⁰ *Usp.*, *Isto*, str. 615.

³¹ *Isto*, str. 636. (Ljetopis Franjevačke klasične gimnazije na Širokom Brijegu 1919. – 1935., školska god. 1933./34., str. 150. – 174.)

³² *Usp.*, *Isto*, str. 671. – 672.

³³ *Isto*, str. 692.

³⁴ Fra Ante Marić, *Franjevačka klasična gimnazija na Širokom Brijegu*, III., Franjevačka knjižnica, Mostar, 2011., str. 10

³⁵ *Isto*, str. 52.

³⁶ *Isto*, str. 146.

³⁷ *Isto*, str. 147.

³⁸ *Usp.*, *Isto*, str. 155. – 156.

VII. razredu jedan sat tjedno. Ukupno je tjedno imao 16 sati. Državno odobrenje za rad u školi je u tajništvu gimnazije: Sn. br. 13.521/38 od 5. V. 1938. godine.³⁹

Školske god. 1940./41. fra Didak Burić, profesor, predaje pod a) hrvatski, a pod b) francuski. Te je godine predavao osam sati hrvatskoga jezika u III. a i III. b, u VI. r. četiri sata, u VIII. r. četiri sata i jedan sat seminar u VIII. r. Ukupno je tjedno predavao 17 sati (Sn. br. 13.521/ od 5. V. 1938.⁴⁰).

U školskoj god. 1941./42. razrednik je VI. razredu, a profesor je pod a) hrvatskog i b) francuskog jezika. Predavao je hrvatski I. r. pet sati, IV. a i b osam sati, VII. r. četiri sata te u VI. r. njemački 3 sata. Ukupno je tjedno predavao 20 sati.⁴¹

U školskoj god. 1942./43. fra Didak Burić razrednik je V. razredu. Profesor je hrvatskoga i francuskoga jezika. Hrvatski te godine predaje IV. a i b razredu osam sati, V. r. četiri sata, VIII. r. četiri sata. Ukupno tjedno predaje 16 sati.

Krvav konac Franjevačke klasične gimnazije na Širokom Brijegu

Za školsku god. 1944./45. nema više popisa profesorskoga zbora, nema godišnjega izvješća. Ta školska godina u Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji na Širokom Brijegu nikada nije završila. Napravili su fratri u kolovozu prijamni ispit, ali je stanje bilo ratno i Široki se Brijeg ni kriv ni dužan našao u samoj bojišnici zbog čega je mogućnost školovanja svedena na minimum.

»Svjestan strašnog ratnog meteža, o. provincijal fra Leo Petrović trebao je donijeti odluku treba li objaviti rok za održavanje prijamnog ispita za upis u novu školsku godinu ili ne. Stoga je 30. VII. 1944. održana sjednica profesorskoga zbora kojoj je nazočio i o. provincijal. Zajednički je odlučeno da se ne poklekne i da se otpočne s nastavom:

Sjednicu otvara ravnatelj o. dr. R. Vukšić s molitvom. Prisutni su: M. p. provincijal o. dr. L. Petrović, ravnatelj

Jedan od posljednjih naraštaja franjevačkih sjemeništaraca na Širokom Brijegu

Zadnji popis profesora na Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji na Širokom Brijegu imamo u školskoj god. 1943./44. Na njemu je fra Didak Burić pod rednim brojem šest. Stoji u toj tablici da je na Širokom Brijegu 15 godina, dakle od 1931. Ako se tome pridoda i ono razdoblje prije poslijediplomskoga studija 1924. – 1927., onda je fra Didak na Širokom Brijegu odgojitelj i profesor gotovo punih dva desetljeća. Te je godine predavao hrvatski II., III., V. i VI. razredu po četiri sata. Ukupno tjedno 16 sati.

³⁹ Usp., *Isto*, str. 222.

⁴⁰ Franjevačka klasična gimnazija s pravom javnosti, Široki Brijeg, Godišnja izvješća za školske godine 1940./41., 1941./42., 1942./43., 1943./44., Hrvatska tiskara F. P., (dalje kao *Gimnazijsko izvješće*), Mostar, 1944., str. 12. – 13.

⁴¹ *Isto*, str. 30. – 33.

⁴² Fra Ante Marić, *Franjevačka klasična gimnazija na Širokom Brijegu*, III., str. 407. – 408.

o. dr. R. Vukšić, o. T. Kožul, o. M. Ćosić, o. D. Burić, o. B. Pandžić, o. D. Ćorić, o. V. Mikulić, o. dr. F. Paponja, o. V. Primorac, o. B. Adamčik, o. dr. O. Knezović, o. R. Zlopaša, m. p. o. dr. K. Pandžić, o. dr. D. Šimović, o. N. Pehar i o. L. Rupčić. Odsutni su: o. dr. M. Dragičević / govori sv. misu na Uzarićima/, o. dr. A. Nuić /otišao u Crnač/ i o. R. Radišić /otišao u Grljeviće/ ...

Dnevni red: 1/ novicijal, 2/ početak škole, 3/ primanje u sjemenište, 4/ ispražnjenje prostorija za školu sa strane njemačke vojske, 5/ pokrov gimnazijske zgrade, 6/ školarina šk. god 1944/45. i 7/ prehrana sjemeništaraca.«⁴²

Na toj je sjednici bio i fra Didak Burić. I to je zadnje što je za Gimnaziju mogao uraditi. Kad su jugokomunisti nasilno ušli u franjevački samostan Široki Brijeg i ubili sve zatečene fratre, fra Didak nije bio nazočan.

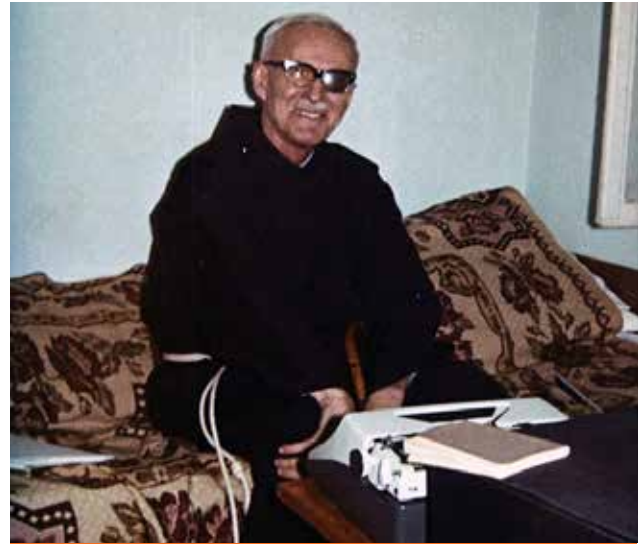
Fra Didak Burić u komunističkoj Jugoslaviji

Fra Didak je te 1945. određen najprije za vikara⁴³ pa za gvardijana na Širokom Brijegu. Već je sljedeće godine 1946. određen za provincijalnoga vikara⁴⁴ i »upravljao je Hercegovačkom franjevačkom provincijom u najtežim danima njezine povijesti«, od 1946. do 1949.⁴⁵

Nakon što je tri godine bio provincijal, osuđen je s mnogom svojom braćom i završio u jugokomunističkom kazamatu u Zenici. Raspored osoblja iz 1950. navodi da su u Zenici dvadeset i tri (23) hercegovačka franjevca.⁴⁶ To je brojem braće najbrojniji samostan u Provinciji. Među njima je i fra Didak Burić. Osuđen je na 10 godina tamnice, a izdržao pet godina u Mostaru, Sarajevu, Zenici i Srijemskoj Mitrovici (1949. – 1954.). Rasporedom osoblja 1954. fra Didak je »valetudinarius« i diskret samostana na Širokom Brijegu.⁴⁷ Tu je s vremenom došao k sebi i postao ispovjednikom i propovjednikom da bi onda 1967. bio određen u Bijelo polje za kapelana časnim sestrama.⁴⁸ Tu ostaje do 1970. kada zbog bolesti ide u Konjic gdje ostaje do 1973. Prelazi u Mostar i provodi vrijeme u bolnici i bolesničkoj postelji te umire »10. srpnja 1974. u 77. god. života, 59. god. redovništva i 52. god. svećeništva. Pokopan je na groblju Musala u rodnom Konjicu.«⁴⁹

Fra Didak je bio izvrstan profesor i znanstvenik. Brzo nakon poslijediplomskoga studija napisao je dvije vrijedne knjige koje ga svrstavaju u vrsnog poznavatelja hrvatskoga i poljskog jezika. Njegove knjige su: 1. Hrvatskosrpsko-poljski rječnik = Słownik chorwackoserbsko-polski. Miejsce Piastowe: nakładem Tow. Swietego Michała Archaniola, 1935. 2. Przegląd najważniejszych właściwości gramatycznych języka chorwackiego czyli serbskiego. Miejsce Piastowe: nakładem Towarzystwa

Swietego Michała Archaniola, 1936. – Omot. nasl.: Krotki zarys gramatyki języka chorwackiego czyli serbskiego.⁵⁰

U sobi pretkraj života

Ono što je ovoga čovjeka iznimno isticalo bila je njegova strpljivost u bolesti. Godinama je bio prikovan za postelju, ali se vladao strpljivo poput svetopisamskoga Joba. Amputirane su mu obje noge i dodatno opet obje operirane. Bio je upućen na njegu i pomoć drugih. O njemu su se brinule časne sestre franjevke iz Bijelog polja, koje su ga neobično cijenile i voljele, te fratri u samostanu sv. Petra i Pavla u Mostaru. To je posebno naglašeno u prigodi njegova ukopa 12. srpnja 1974.⁵¹

Fra Didak Burić, dugogodišnji profesor na Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji na Širokom Brijegu, provincijal Hercegovačke franjevačke provincije u teškim apokaliptičnim vremenima jugokomunističke strahovlade, uznik i paćenik jugokomunističkih kazamata, bio je, uza sav svoj intelektualni rad i vrijednu spisateljsku djelatnost, skromni i pobožni redovnik sv. Franje Asiškoga i Kristov svećenik. Takvim ga je povijest zapamtila. ✍

⁴³ Curia provincialis O. F. M in Hercegovina, Nr. 38/45. Datum in conventu nostro SS. Apostolorum Petri et Pauli in Mostar die 10. Aprilis 1945.

⁴⁴ Curia provincialis O.F.M. in Mostar, Nr. 72/46., die 25. Aprilis 1946. in Conventu Nostro SS. Apostolorum Petri et Pauli in Mostar.

⁴⁵ Fra Robert Jolić, *Leksikon hercegovačkih franjevaca*, str. 90.

⁴⁶ Dispositio personali sin provincia O. F.M. Hercegovinae pro anno Domini 1950., Mostar, Gradska štamparija, 1950., str. 4 (PATRES DETENTI). Fra Didaka u tamnici spominju Rasporedi osoblja iz 1951., str. 4.; 1952., str. 4.; 1953., str. 4.

⁴⁷ Curia provincialis O.F.M. Mostar, Nr. 43/54., str.1.

⁴⁸ Dispositio personalis, Capituli provincialis Provinciae Assumptionis B.M.V. in Hercegovina 1967., Mostar, Grafički zavod »Rade Bitange«, 1967., str. 8.

⁴⁹ Fra Robert Jolić, *Leksikon hercegovačkih franjevaca*, str. 90.

⁵⁰ Franjevačka knjižnica Mostar, središnja knjižnica Hercegovačke franjevačke provincije, s ponosom čuva obje fra Didakove knjige.

⁵¹ Usp., *Mir i dobro*, 5./1974., str. 195. – 199.; fra Rufin Šilić, »Smrt se okomila...«, u *Kršni zavičaj*, 7./1974., str. 164.; »Dr. fra Didak Burić«, u: *Naša ognjišta*, 4., 1974., str. 15.

Dekret pape Urbana VIII.

U skladu s dekretom pape Urbana VIII. i uredbom II. vat. sabora izjavljujemo da ne želimo preteći sud Crkve kome se potpuno podvrgavamo. Riječi »mučenik«, »mučeništvo«, »čudes« i slično imaju u ovom glasilu samo vrijednost ljudskog svjedočenja.

STOPAMA POBIJENIH

glasilo Vicepostulature postupka mučeništva
»Fra Leo Petrović i 65 subrača«, K., 2 (19),
Široki Brijeg, lipanj – prosinac, 2017.

Glavni i odgovorni urednik:
fra Miljenko Stojić, vicepostulator

Lektura i korektura:
Zdenka Leženić

Adresa:
BiH: Kard. Stepinca 14
88220 Široki Brijeg

Veza:
tel.: (039) 700-325
faks: (039) 700-326
e-pošta: mostar@pobijeni.info
internet: www.pobijeni.info

Grafički prijelom i tisak:
FRAM-ZIRAL, Mostar

Glasilo izlazi polugodišnje:
siječanj i srpanj

Stare brojeve, osim ovoga posljednjeg, možete u pdf obliku preuzeti sa stranica portala pobijeni.info u poglavlju Izdavaštvo.

Cijena pojedinog primjerka:
3 KM; 12 KN; 3,75 EUR; 4,25 CHF;
6,50 USD; 6,50 CAD

Godišnja pretplata (s poštarinom):
BiH 7,5 KM; RH 33 KN; EU 7,5 EUR;
CH 8,50 CHF; SAD 13 USD; Canada 13 CAD

Slanje pretplate, dobrovoljnih priloga... (s naznakom za Vicepostulaturu i nakanu):

a) poštanskom uputnicom
b) UniCredit Bank d.d. Mostar, poslovna Ljubuški:
žiro-račun (BiH): 3381602276649744
devizni račun (inozemstvo):
IBAN: BA393381604876650839
SWIFT: UNCRBA22

ISSN: 1840-3808

RIJEČ UREDNIKA

fra Miljenko Stojić

Dragi čitatelji!

Zanimljivo je ovo stanje u hrvatsko-me društvu s obiju strana granice. Ne mislim na trenutna politička kretanja, nego na naše suočavanje s prošlošću. Godinama nam tupe da bismo to trebali učiniti, no kada to učinimo, onda nas napadaju kako šutimo o svojim zločinima. Neshvatljivo! Ponajprije, čiji smo to mi pa bismo se trebali ispričavati za zločine te naše skupine? A riječ je zapravo samo o zločinima jugokomunista s jedne strane i zločina svih ostalih s druge strane. Dotični su vladali punih 45 godina te su nesmiljeno skrivali svoje, a otkrivali stvarne ili nestvarne zločine onih drugih. Međutim, naši petokolonaši nikako to ne žele uvidjeti. Drago im, zbog isplativosti, biti u tuđoj službi i to ti je to.

Mi, pak, krenimo drugim smjerom. Kao primjer tomu može nam poslužiti Jan Mikrut, profesor crkvene povijesti na Gregorijani. Odlučio je suočiti se s prošlošću pa je počeo istraživati mučeništvo kršćana u srednjoistočnoj Europi i SSSR-u pod komunističkim režimom. I počele su izlaziti ne knjižice, nego tomovi knjiga, toliko je toga bilo. Na predstavljanju u Rimu, uz crkvene velikodostojnike i pripadnike, bili su i diplomatski predstavnici raznih država. Treba li neka jasnija poruka?

Godinama se biskup Bogović bori da se stvarno suočimo s tom prošlošću. Zacijelo mu je životno djelo Crkva hrvatskih mučenika na Udbini, ali nipošto manje važno nije ni Komisija HBK i BK BiH za hrvatski martirologij. Hrvatske

države s obiju strana granice nisu smogle dovoljno hrabrosti suočiti se s prošlošću pa je on to morao potaknuti barem u okrilju Crkve. Između ostaloga, spomenuta Komisija popisuje pobijene katolike tijekom jugokomunističke strahovlade i među njima traži kandidate za mučeništvo. Molimo Boga da u tom što bolje uspije. Istodobno biskup Bogović nastoji pokrenuti izgradnju tzv. Svehrvatskoga groba. Još to nije uspio, ali nije do njega, do države je. U okolici Crkve hrvatskih mučenika na Udbini izgradilo bi se mjesto gdje bi se pokapali posmrtni ostatci svih onih za koje znamo da pripadaju našem narodu, ali ne znamo tko su. Zar to naši petokolonaši ne mogu pozdraviti barem kao humano djelo, a da o onom vjerskom ne govorimo? Trebali bi, no kako to izgleda u stvarnosti, mogu vidjeti na primjeru Groblja mira na Bilima.

Svjesni pojedinci i nadalje pomažu Vicepostulaturi otkrivati pravu istinu o pobijenim hercegovačkim franjevcima. Tako je mladi nadareni povjesničar Hrvoje Mandić otkrio da su fra Leo Petrović i skupina franjevaca u Mostaru pomagali svima onima koji su bili proganjeni. Nisu gledali ni na vjeru ni na naciju, važno je samo bilo pomoći čovjeku u nevolji. Jugokomunisti su sve to krili kao zmija noge, a dotične su uglavnom prije toga skratili za glavu. Naravno da ćemo učiniti sve da se konačno raspetlja istina o toj našoj prošlosti.

U spomenutu duhu neka vam je

mir i dobro!

IZ SADRŽAJA

Iz ljetopisa	4	Povijesne okolnosti	51
Istraživanja	17	Suočavanje s prošlošću	53
Pobijeni	27	Razgovor	56
Nagradni natječaj	39	Iz Vicepostulature	58
Podsjetnik	44		